

Filozofická
fakulta

Oponentský posudek na disertační práci
Mgr. Ondřeje Kvapila:

Navždy zavřít oči: Husserl, Sartre a smrt

Disertační práce Mgr. Ondřeje Kvapila analyzuje tři klíčová pojetí smrti v současné filosofické (vlastně fenomenologické) literatuře: u Edmunda Husserla, u Martina Heideggera a u J. P. Sartra. Zásadní reflexe a kritická polemika se vede se Sartrem, zejména s jeho pojetím smrti z poměrně krátké kapitoly z *Bytí a nicoty* s názvem *Moje smrt*. Ze závěrů, k nimž Sartre dospěl, rozvíjí kolega Kvapil souběžně i své vlastní úvahy.

Věcné parafráze stanovisek zmíněných autorů, myslím, podává Mgr. Kvapil správně, spolehlivě a se zřejmým porozuměním. Vymezuje jejich podstatné rysy, také s uvážlivým ohledem na budoucí polemiku, kterou s nimi implicate či explicitě povede Sartre. Myslím, že zde Mgr. Kvapil dokládá výborný přehled po dané problematice, pracuje tu s relevantní primární i sekundární literaturou a svůj text člení přehledně, takže je čtenáři srozumitelný. Po technické stránce jsem v textu nenašel žádné chyby, ani gramatické, citační aparát je v pořádku.

Text je proložen Kvapilovými vlastními úvahami, které mají nezřídka až literární povahu. Zdánlivě tak docela nepatří do akademického textu, vystaveného oponenturám a obhajobě, a chvilku jsem měl dojem, že působí jaksí nepatřičně. Několik hledisek nicméně mé pochybnosti postupně odstranilo. Jednak se pohybujeme na půdě existenciální filosofie a ta reflexi vlastních prožitků přirozeně předpokládá. Ještě více si ji vyžaduje samo téma smrti. A v neposlední řadě tu hraje

pochopitelně roli také sám Sartre, který velkou část svých filosofických úvah vtělil do literárních děl a divadelních dramát, takže osobní způsob uvažování, který to s sebou nese, nelze od snahy porozumět jeho textům oddělit. I když jsou proto (možná) někde Kvapilovy „literární“ vsuvky tak trochu „naivní“, svůj smysl mají a nic proti nim nenamítám.

V odborných částech práce jsem nenašel nic závažného, co by vyžadovalo nějaký kritický střet, moje následující otázky se tedy budou týkat spíše výzev k domyšlení některých aspektů zvoleného tématu a vyvolají patrně jakousi nezávaznou debatu, při níž nebudu trvat na striktních odpovědích, jichž se ostatně v takové poloze a u takového tématu ani není možné dobat.

I když je snad smrt cizí a abstraktní, přece jen s ní nějak „smysluplně“ můžeme nakládat. Někde se o tom ve zmíněné kapitole Sartre zmiňuje, nicméně: což třeba případná moje „oběť“ za druhého člověka nedává smrti přece nějaký smysl, nezbavuje jí její studené absurdity? Nemůže tak smrt, i když je nedosažitelná, přece jen nějak pozměnit mé vlastní projekty, nějak je naplnit, ačkoli budou smrtí „přetaty“? Nemůže tak i smrt, přicházející zvnějšku a až po mém životě, přece jen do mého života zasáhnout, nějak jej pozměnit? Nemohu přece jen takto smrt učinit jakými „tvarujícím“ principem svého vlastního života? Máme snad příklad přímo od Sartra: ve hře *Mrtví bez pohřbu* musí Canoris zabít malého chlapce, aby nevypovídal při očekávaném krutém výslechu. Situace je obtížná v tom, že se dopředu neví, co je může nastat, ale ať tak, či onak, právě skrze to, jak své rozhodnutí chlapce usmrtit Canoris „ustojí“, udělí přece jeho činu „smysl“, stane se výzvou, jeho odpovědí na tíživé otázky viny, odpovědnosti, lásky k vlasti, potřeby míru. Zde může být i chlapcova smrt „mojí“ smrtí, tedy mou záležitostí, může promlouvat do povahy mého života a být součástí mého „projektu“, jak žít po válce. Nebo je to pořád „cizí“ smrt? Lze pak vůbec také rozlišovat mezi „mojí“ smrtí a „cizí“ smrtí, když smrt má být inertní, absurdní úder cizoty, běžící mimo můj život, a zároveň může určovat „můj“ život?

A co sebevražda jako demonstrace nějakého mého postoje, která má pohnout myslí druhých? V ní zřejmě vskutku činím smrt „svou“ smrtí, ale odkazují skrze ni

na druhého člověka, který mi v tom případě už úplně cizí není. Myslím na Jana Palacha a na Patočkovy analýzy oběti.

Navíc je tu ovšem vůbec pojem absurdna: pokud tomu dobře rozumím, pak Sartre (což snad plyne i z jeho polemiky s Camusem) nechápe absurdno jako nezměnitelný stav věcí. My mu jistými rozhodnutími, za něž převezmeme odpovědnost, nějaký smysl dáváme, tu absurditu nějak zdoláváme. Proč by to nemohlo platit i pro „nakládání“ se smrtí, ať už druhých nebo mou.

Na některých místech Kvapil konstatuje, že Sartre při své kritice Heideggerova pojetí smrti Heideggerovi křivdí. Něco je v textu naznačeno, ale zajímalo by mě při obhajobě trošičku souvislejší objasnění tohoto tvrzení (s nímž docela souhlasím).

Na závěr marginální otázka, která snad ale s vybraným tématem přece nějak souvisí a docela mě zajímá: nabídl se kolegovi Kvapilovi téma smrti také kvůli dobové epidemii covidu a snad i válce na Ukrajině (o oboujím je v textu zmínka)? Přispělo to snad i k jeho autentičtějšímu, naléhavějšímu prožitku vědomí smrti? Nebo to byla jen časová náhoda.

Mohu konstatovat, že předložená disertační práce Mgr. Kvapila splňuje požadavky kladené na disertační práci, proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako *prospěl*.

V Olomouci, 4. 12. 2023

Prof. PhDr. Ivan Blecha, CSc.